

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенограма

З А С Е Д А Н И Е
НА
ПАРТИЙНОТО БЮРО И СЪЮЗНИЯ КОМИТЕТ

С о щ и я,
9 декември 1986 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

стр. :

1. ОТКРИВАНЕ

Дико Фучеджиев 4

2. ПРИСЪСТВУВАЩИ

3

3. ИЗКАЗВАНИЯ

Дико Фучеджиев 4

Стефан Данаилов 12

Дико Фучеджиев 14

Жоржета Чакърва 14

Иванка Димитрова 15

Асен Шопов 16

Виолета Минкова 18

Дико Фучеджиев 19

4. ЗАКРИВАНЕ

Дико Фучеджиев 21

ПРИСЪСТВУВАЩИ:

ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ
СТЕФАН ДАНАИЛОВ
ЕМИЛ СТЕФАНОВ
МАРИЯ СТЕФАНОВА
МИЛЕНА АТАНАСОВА
АТАНАС ЧОРТОВ
НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ
МИРОСЛАВ МИЦДОВ
ИВАНКА ДИМИТРОВА
МАЛИН ДЖЕЛЕПСКИ
ГАЛИНА АСЕНОВА
ГЕОРГИ ГАЙТАНИКОВ
АСЕН ШОПОВ
ЖОРЖЕТА ЧАКЪРОВА
ВИОЛЕТА МИНКОВА
АНТОН КАРАСТОЯНОВ
ВИОЛЕТА НИКОЛОВА
ПЕТЪР ДИМИТРОВ
БАНЧО БАНОВ
КОНСТАНТИН ИЛИЕВ
ЕНЧО ХАЛАЧЕВ
АТАНАС ВЕЛЯНОВ
КИРИЛ ВОДЕНИЧАРОВ

ОТСЪСТВУВАЩИ:

САВА ХАШЪМОВ
ВАНЧА ДОЙЧЕВА
ВЕЛКО КЪНЕВ
НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ
СЛАВЧО МИТЕВ
КИРИЛ КИРИЛОВ
СВЕТЛА БОЖЕВА

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенограма

З А С Е Д А Н И Е

н а

ПАРТИЙНОТО БЮРО И СЪЮЗНИЯ КОМИТЕТ

Състояло се в заседателната зала на
Народен театър "Иван Вазов" на 9 де-
кември 1986 година

НАЧАЛО: 16.15 ч.

КРАЙ: 18.15 ч.

О Т К Р И В А Н Е :

ПРЕДСЕДАТЕЛ ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другарки и другари,

Откривам заседанието на Партийното бюро и Съюз-
ния комитет като ви призовавам то да протече като един откро-
вен разговор по вълнуващи ни въпроси.

Искам да поговорим с обществения актив на театъра
по един проблем, който се коментира сред колегите ни – въпро-
сът за пенсионирането. Няма да съобщавам никакви решения, за-
щото такива няма. Но смятам, че документът който е бил проче-
тен на партийното събрание, е възбудил доста духовете и някои
хора се тревожат. ~~за разстройване на живота в обществените ор-~~

~~са изготвили и т.н.~~ Този въпрос е държавен и се коментира в закони, а не на събрания и с емоции. Такъв е редът. Последната редакция на Кодекса на труда, която беше приета, предвижда за тази категория труд, какъвто е актьорският, възраст за пенсиониране на жените – 55 години и на мъжете – 60 години. Знаете, че в някои професии хората се пенсионира на една сравнително млада възраст поради характера на техния труд – такива са летците, миньорите и т.н. Нашият труд, който е творчески от гледна точка на физическите възможности на човека е по-лек и затова границите са по-високи. Знаете от какво се определя това – от една страна да се даде възможност на човека да ^{сво коично} живее годините, които му остават от активния живот, а от друга страна той не може да бъде така пълноценен в работата си, както през по-младите си години. Съществува такъв проблем в българския театър и особено в нашия театър относно пенсионирането. Това засяга главно нас, защото в нашата труппа от 81 актьора 34 са на пенсионна възраст. Средната възраст на труппата е 52 години, а на жените – 50 години. Това са цифри, които аз трябва да знам, когато се наложи да се аргументирам някъде. В другите театри има по няколко души на пенсионна възраст и за тях този проблем не съществува. Но при нас не е така – голяма част от хората са на пенсионна възраст и много голяма част от тях са сред най-активно играещите в театъра и трудно можем да се лишим от тях – те са 2/3 от цялата част. Знаете много добре за кого става въпрос. Но сега аз не искам да поставям този въпрос. Ние сме изправени пред една реалност, която е доста неприятна. За да може да живее един колектив, трябва системно и ритмично да се обновява. Това са процесите на всеки жив организъм. А при нас се получава едно задържане, бройката на хората много нарасна и не може труппата да се обновява. В момента имаме 39 жени и 42 мъже. Това също е неблагоприятно. Неблагоприятно е и от гледна точка за възможностите за включване в работа. Решението на този проблем извън пенсионирането е в дубльорствата, които трябва да се правят при разпределени-

ята. Усилията ни в тази посока не винаги са резултатни. Това поставя в неблагоприятно положение и жените, които имат сили да участвуват в репертоара на театъра. Този въпрос не се коментира нито за първи, нито за последен път, тъй като не е толкова прост. Има както закони, така и справедливост и за да я има, трябва да се прилага някакъв принцип – принципът на законите и тогава никой не би могъл да протестира. Тъй като тук винаги е имало опасност преценката да се направи от субективна ^{позиция} ~~позиция~~, то това може да предизвика много несправедливи решения и огорчения. Но в момента аз съм първият човек, който ще се противопостави на прилагането на закона, тъй като от театъра трябва да излязат около 20 души, които участвуват най-активно в репертоара. Може да се сключи веднага договор, с което те няма да бъдат ошетени в материално отношение. Но ако другите театри могат да приложат този принцип – ние не можем. Аз лично не мога да се реша. Защото някои хора могат да се откажат от договора. Ако някой реши да прилага закона, той разбира се, съответно ще предвиди и мерки, които трябва да защитят интереса на нашия театър в случая, ^{за} да не се оголи изведнъж трупата. Така че искам да ви уверя, че нито е предвидена, нито е разработена някаква конкретна платформа за пенсионирането, а просто по този въпрос се говори, защото той се нуждае от разрешение в някаква посока. Другата страна на въпроса е, че конкретното присъствие на тези хора в трупата създава проблеми. Някои от тях предявяват претенции, които не могат да бъдат удовлетворени и са в основата на разстройването на социалния климат в театъра. Първо – много хора не могат да се задоволят с роли в никой театър и от години не участвуват в работата. Това е нашето обяснение. И това не е породено от отношението на режисьорите, директора или някой друг – причината е в самите тях. Казах, че това е въпрос на държавните органи, но към него имат отношение и обществените организации, защото те са основните двигатели за провеждането на държавната политика и в един институт като Народния театър.

Така че за да се предприемат някакви стъпки в това отношение, е необходимо съгласуваното решение на държавните органи и Съюза на българските артисти. Само със становище и решение на едната страна това не може да стане. И понеже въпросът създава проблеми тук, пред предстоящия конгрес на САБ се прави и един сондаж с тези разговори, за да могат да се ориентират държавните и обществените органи какво е настроението, да намерят по-точната мярка за справедливост, когато се прилага пенсионирането в театрите. Няма причина театрите да се отделят от останалите обществено-политически, държавни и всякакви други организации в страната, тоест законите трябва да бъдат закони и да важат за всички. Аз зная многото доводи, които се привеждат - животът на актьорите и тяхната работа са малко особени. Съществува връзка между актьорите и този климат, който ги е заобикалял и с който са свикнали. Това е нещо, което за никоя друга професия не се отнася. От психологическа гледна точка аз смятам, че съществува ~~една~~ сериозна разлика и тя е в полза на актьорите. Това е едната страна на въпроса и тя засяга, както казах, всички активно работещи актьори в театрите. Но има и една група от около 12-13 човека, които от отдавна не работят и за които въпросът според мен стои малко по-иначе. Нашата труппа в момента има доста сериозни проблеми със състава и ако ние не вземем бързи мерки за разрушаването на тези дебаланси, ще бъдем изправени пред ~~една~~ ^{тежко} ~~несъвременно~~ положение. Театърът трябва да има възможност да решава своите проблеми с труппата, които са основни. Ние трябва да разполагаме с един резерв от бройки. Много бързо ни трябва мъже в труппата - 2-3 до тридесет години, а и между 30-40 години. Знаете как страдаме от заболявания и трябва да имаме винаги възможност за вариране. Така че искам да кажа в този случай, без да предприемам нищо, че има една група хора в театъра, които могат да бъдат пенсионирани без да изпитваме особени угризения, тъй като справедливостта е в няколко посоки. Не може да се получава заплата там, където не се работи. Редно е след като не желаш

да работиш да излезеш от колектива и да си гледаш пенсионната възраст. Мога да ви кажа и някои конкретни примери. В нашия щат присъствува Кунка Баева. Преди 5-6 години тя отиде в Ловешкия драматичен театър и там върши много полезна работа. Там си извоюва и званието "заслужила артистка". Но от отдавна тя не е имала реплика в нашия театър. Тогава защо да е при нас? Не знам кой е бил виновен, но фактите са такива. Има и други хора, които работеха в други театри, а тук много отдавна не са работили: Мария Брайкова, Софка Атанасова и Динко Динев. В момента в страната има много театри, където проблемите с професионалните актьори са на дневен ред и там могат да работят и пенсионери. Нашата трупа е преситена с такива актьори, но другаде имат нужда от тях и по-добре е да отидат там. Казвам това, за да мотивирам мисълта си, че справедливостта не е само за едната страна. Искам да припомня, че повечето от нас знаят как се изкарват петте лева в селското стопанство, да не забравяме неща, които са реалност в нашия живот и които също трябва да слагаме на везните. Издръжката на всеки човек в този театър и особено на тези, които не работят тежи на гърба на такива хора, каквито споменах преди малко. Те трябва да изкарват националния доход, за да можем ние да вършим нашата работа. Когато получаваме своята заплата срещу труда, който сме вложили - това е справедливо. И ако имаме необходимото чувство за справедливост като знаем как са поставени мерките в този живот - малко ще се замислим. Никого не искам да ангажирам с никакви мнения, решения и т.н. Ако трябва да проведем нещо, аз ще го проведем - директор съм и имам необходимите пълномощия. Говоря ви всичко това, за да си изясним за какво става дума: става дума за неработещите, а не за хората, които работят. В тези дискусии, които се водят, има различни мнения и предложения - договори, приравняване на актьорите към научните работници и от това се вижда пак, че се търси пътът към една по-голяма справедливост. Какво ще бъде и как ще бъде - никой не може да каже. То зависи от обсъжданията, които стават и от мярката, която се

предприеме. Когато се реши да се приложи, това ще бъде огледано от всички страни. Тук исках да заявя, че не предстои пенсиониране, нито масово по закон, нито по други принципи и ако някой трябва да бъде пенсиониран, той ще бъде извикан и ще му бъде казано защо и по какви причини. Но засега такъв въпрос не предстои. Искам да призова всички вас да спомогнете за едно спокойствие, да поясните, че такъв проблем засега не съществува. Той се повдига ~~засега~~ нормално. Знаете, че всички театрални трупи са много големи, едно такова задръстване създава предпоставка за търсене на отдушник. Но за нашия театър едно такова масово пенсиониране не предстои. Така е устроен човекът – правилно или неправилно, но ние в различна степен мислим за проблемите си. В това нещо дълбоко човешко има, но освен субективната справедливост има и една обективна справедливост, която е извън нас.

Аз съм поставен в едно много сериозно затруднение от репертоара на театъра. В момента се репетира "Хамлет" само с две женски роли, които ние дублирахме. От 39 жени 35 са свободни и аз търся решение. Решението в момента може да бъде паралелна работа на камерна сцена. Освен това, след "Хамлет" да се направи още една постановка на голяма сцена, а от 1 май започва постановката за 70-годишнината от ВОСР и през целия този период могат да се направят поне две представления на камерна сцена. По такъв начин до известна степен ще можем да ангажираме част от жените в театъра. Аз съм възложил и на Литературното бюро да търси заглавия, в които има повече женски роли. Ние сме готови да направим за камерна сцена и някакъв лек компромис за произведение, което ще ни даде възможност да включим повече жени. Разговарях и с режисьорите и сме на път да пристъпим към една пиеса, в която има четири женски роли – с двойни състави – 8. Но повече от това в момента не можем да направим. Защото няма къде да се работи. Ако успеем да реализираме до началото на май след "Хамлет" някое произведение на голяма сцена с женски роли, ще продължи и търсенето

на пиеса за камерна сцена, с което да задоволим интересите на нашите жени. Ролите няма да бъдат от голяма категория, но още веднъж искам да потвърдя, че това никак не е лесно. Ръководителите на обществените организации Стефан Данаилов и Георги Гайтаников поставят пред мен много категорично този въпрос за дубльорствата, които единствени могат да помогнат донякъде за заетостта на женската част от нашата труппа. Въпросът съществува отдавна и ние всички го знаем. Спомнете си, че обсъждахме едно предложение, но то не се прие и ние продължаваме да работим по досегашната система. Дубльорствата са свързани и с творческата работа на режисьора. Когато се обсъждаше това предложение се повдигна въпросът, че при двойния състав режисьорът трябва да разполага с повече време. Това е и противоречието, което аз коментирах. Не е много ясно кое ще е по-полезно за нас, ако дадем на режисьора не два, а три или повече месеци за репетиции. Дали дубльорството, или реализирането на повече постановки. Ние ^{поставяме} ~~направихме~~ един добър ритъм на работа – по три постановки на двете сцени – но това не винаги ни се удава. То се удава при добра организация от страна на ръководството, а и при съпадението на благоприятни обстоятелства. Освен това искам да обърнем внимание и на още един въпрос – дубльорствата не са само в ръцете на режисьорите, а до последния ден преди премиерата ние не си знаем текста. Знаете как се работи. Това не се отнася за всички, но за голяма част от труппата. Това е един от факторите, които спъват темпа на работата. Някои се оправдават, че трудно учат текст, други са небрежни, защото смятаме че трябва да се седи от 20 до 25 дни на маса. Така изяждаме времето. Не искам да бъда банален и да се връщам на стари неща. През 1978 година посетих Английския национален театър и разговарях с директора, който се занимава с производствената дейност в театъра. Срокът за подготовка там на една постановка е 4–6 седмици по един прост начин: за ученето на текста няма репетиции. Всеки се явя-

ва с научен текст. Това значи професионализъм. Аз не бих казал, че огромният процент хора от нас не са професионалисти. Само че сме свикнали по ориенталски. Много моля, представителите на обществените организации да си дават сметка за това, да не търсим само въпросът защо нямаме работа. По такива причини няма работа, защото не работим достатъчно ефективно, да не говорим за това, че вниманието ни е отвлечено много често на друго място. На никого не се пречи да работи другаде. Това не пречи, сигурен съм. Пречи нашето ориенталско отношение към работата. Много сме чувствителни когато казваме – три заетости през деня. Но когато имаме една заетост през по-голямата част от сезона – това не го слагаме в сметката. Не бива да мислим така едностранчиво по проблемите. Аз обвинявам и ръководството на театъра, и режисурата. Срамно е когато се мотаем по два месеца на репетициите без да си знаем текста. Това е най-елементарното. Всички тези неща са известни и преизвестни. Защото те са стари, колкото е стар и нашият театър. Знаем, че и времето се променя и дава своето отражение, но основното е в нас. И не искам, нито правя тук разделение на въпросите. Нарочно преминах от едното към другото, за да знаем че става въпрос за едно и също. Така стоят нещата и в положението в което се намираме, все се надяваме, че ще намерим решение за ангажиране на жените и за създаване на една работна атмосфера. Приемам обвинението към ръководството на театъра и към Литературното бюро, че ние нямаме готовност да реагираме адекватно – първо, ние не сме предвидили, че когато правим "Хамлет" ще бъдат заети само две жени, а това се знаеше още миналия сезон. От друга страна нашите режисьори не винаги имат готовност да работят това, което е необходимо, да влязат в помощ на актьорите. От тази гледна точка ръководството на театъра е уязвимо, ние страдаме от липса на предвидливост, която да ни защити. Всички сме чели "Хамлет" и знаем особеностите му, но не направихме своевременно необходимото. Както казах, ние имаме идея, която сега се движи. Затова смятам, че трябва да изясня пред вас

първия въпрос – да не се тревожат хората, защото няма нищо тревожно и по втория въпрос да ви обясня как стоят нещата, защото виждам, че жените започват да се отегчават от обстановката в момента. Драматурзите трябва да се занимаят по-сериозно с този въпрос, да съгласуват с режисьорите или с режисьори-гастролъори. Всеки от нашите режисьори има право да направи по две постановки на сезон в театъра, но те също не се стараят в това отношение много. Повече гледат дали ще прилегнат нещата към техните виждания и по-малко към трупата. Горедолу така стоят нещата и като че ли обвиних всички – и актьори, и режисьори, и драматурзи, и ръководството на театъра. Ние сме свидетели на развиващи се различни събития при работата на сцената, при репетициите и т.н. Всички ние понякога сами си утежняваме положението и си създаваме проблеми.

Готов съм да чуя мнения, каквито и да са. Не съм от тези, които слагат на ум кой какво е казал, ако не съвпада с моите намерения. Имате думата!

СТЕФАН ДАНАИЛОВ:

Искам да кажа, просто за информация – в петък е имало среща между директорите на другите театри, партийните секретари и съюзните председатели по инициатива на театър "София". Коментирал се е този документ и всеки театър е достигнал до своите си проблеми. Документът, който е като проект в различните театри намира различен отзвук. Там проблемът за пенсионирането не е обсъждан. Повече е говорено за противоречието Съзна организация – режисьорско тяло, дори много шумно по повод на две състояли се заседания в Младежкия театър и театър "София". Коментирала се е най-вече договорна система. Разговорите са били, че трупите на театрите са от по60–70 човека с хора, които могат да играят. Но в Сатиричния театър има 15 човека до 45 годишна възраст, които въобще не играят в момента. Но получават еднаква заплата, може ли да се получава еднаква заплата, щом не играят и не може ли да им се удържа като този

Фонд се разпределя между играещите? За театър "София" също е поставен този въпрос. Общо взето един такъв вариант на критичност, която не може да се разбере. Но действително този документ навсякъде се разглежда. Любомир Кабакчиев беше против него, трябва да се разглежда персонално. Но документът се чете на съюзните събрания, затова и ние го прочетохме, за да се запознаят хората. Във всички случаи ние все пак трябва да имаме определено становище. Това е проект, но той е пуснат да се чете. Веднага започва да се коментира, но без никакво предложение. И Партийният секретар, Съюзният председател и Директорът не могат да го измислят. Но ако поискат от нас някакво становище ние трябва да имаме една готовност, че пенсиониране ще има, но за хората, за които говори др. Фучеджиев. Най-малко някой иска да се пенсионираат колегите, които играят. Напротив, трябва аргументирано да го отстояваме. А становищата се искат и по линия на Градския комитет. Но състоянието на другите трупи е, че те търсят една нормална форма за правилно движение в трупата и това, което разбрах е, че те много смело тръгват да търсят варианта за договорите. Това ме смущава. В СССР го правят вече в 69 театъра. Това са неща, които се коментират, защото моето усещане е, че другите са съгласни. Точно затова ми се струва, че много разумно трябва да се запознаем с този документ, за да имаме една платформа пред САБ. Явно хората са чули-недочули. Но до конгреса на САБ този въпрос ще бъде реализиран. Другите театри вървят малко нататък, а това много ще разклати трупите. По-разумно е да има едно балансиране в парите. Това ще освободи трупата от хората, които години наред не работят. Трябва да влязат млади хора, които да вземат нещо от играещите възрастни актьори. Иначе няма да има приемственост и ще стане страшно. В това отношение не бива да бъдем безкрайно хуманни, когато не мислим за себе си утре. Никой не говори за хората, които държат репертоара. Затова нека да мислим за едно нормално становище на Народния театър. Не случайно този документ предизвика такава реакция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Искам да поясня – първо, Любомир Кабакчиев беше много чувствителен на тема пенсиониране, но в разговорите които имахме, стигнахме до съгласието, че хората които не играят трябва да бъдат пенсионирани. Той не беше за прилагане на закона. Мария Стефанова каза, че Бюрото на ^{Съюза} ~~Комитета~~ за ^{арти-} ~~култура~~ ^{да} отхвърлило този документ. Но този въпрос не е само негов проблем, а и документ който е изработен на двете страни и се пуска като своеобразен сондаж. И това е напълно нормално. Аз не знаех за изработването на този документ, тъй като Бюрото на Комитета за култура не се е занимавало с такива въпроси, аз съм негов член. Това се е изработило в ДО "Театър" и ръководството на Съюза на артистите и няма нищо лошо, че се коментират тези въпроси. Това е напълно нормално и необходимо, за да се стигне до някаква яснота до конгреса. Никой няма да реши така лесно този проблем – от днес за утре. Затова е необходимо да се сондира мнението на хората, да се направят предложения.

ЖОРЖЕТА ЧАКЪРОВА:

Аз имам едно такова предложение – да направим долу едно събрание, всеки който желае да направи писмено своите предложения и мнения. Да се съберат тези неща и след това драматурзите да изготвят документ, с който нашият театър да изпрати преди конгреса своето предложение. На събрание това не може да стане. Всеки трябва да седне в къщи и да си помисли на спокойствие. Мисля че така ще излезе нещо все пак. Да се знае ние какво мислим. Говори се за бъдещето на българския театър, оттук започва, в наши ръце е. Трябва да се мисли много преди да се вземат тези решения. Аз също ще напиша нещо, имам едно допълнително предложение. Смятам, че трябва да няколко години да има опреснителни курсове за актьорите от всякаква възраст и независимо от званието. Защото много актьори губят професионалните си качества. Както навсякъде по света се

прави. Тогава има смисъл договорната система. В момента това е такъв психологически стрес. Има смисъл ако аз отида за три месеца и си възвърна много от нещата, които съм забравила и на четвъртия месец се явявам на конкурса. Може да има договори и в самия театър за роли.

ИВАНКА ДИМИТРОВА:

Искам да взема думата не за да говоря от някаква засегнатост. Мисля че тук нещата първо се разделят на две – едното е документът за пенсионирането и другото е организацията на нашия съвременен социалистически театър, който явно има някакви пропуски, за да не върви така както би трябвало. Първото нещо, което е по-близко е този документ. Според мен той е абсолютно несъстоятелен. От една страна е хубаво това, че се дава възможност за една социална справедливост за хората, които въпреки всичко имат доста трудни и тежки професии да могат да се пенсионират по-рано. Но има нещо, което е много характерно именно за нашето актьорско изкуство. Актьорът не съществува без сцената, актьорското изкуство не се измерва с годините. Можеш да бъдеш да бъдеш на двадесет години и да си за пенсиониране, а може да си на 83 и да пишат пиеси само за тебе. Дар божий. Това е живо изкуство и една такава мярка в този си вид е абсолютно порочна. Тя би унищожила театърът. Тя не би позволила да се даде тази приемственост. Категорично съм против една такава мярка. Защото ако това бъде закон, вие сте длъжни да го провеждате. Може би съветските хора са намерили място така че тези които могат, трябва и е необходимо – да играят. Докато на запад го решават с това дали този човек може да докара пари или не. А при нас това не може да стане така поради нашите закони за социално равенство. Затова трябва да бъде намерен начин и непременно да бъдат викани специалисти и от нашето съсловие. Значи други са го правили, това е било цяла комисия, в която не влизат специалисти. В СССР е

сполучливо измислено – при тях след пенсионна възраст актьорите получават персонална заплата и могат да живеят нормално. Те са направили такова нещо – остава на персонална заплата и тя се предлага ако в месеца играят шест представления – получават някаква част от заплата и остават в театъра. Затова мисля, че този документ е абсолютно несъстоятелен и в този си вид не може така грубо да се подхожда. Това значи, че нашият театър ще остане без много от своите добри актьори. В този вид абсолютно не приемам документа. Напротив, мисля че това е една гавра. А това дали един актьор играе ли, или не играе според мен не може да бъде мярка дали е талантлив. Трябва да се помисли за всичко много сериозно, защото таланта не се среща на всяка крачка и особено един дългогодишен опит, един професионализъм. Защото нашето поколение стигна до някъде, защото имахме тези възрастни актьори от предишното поколение. Имахме от кого какво да научим. Нека затова и колективът да има своята дума и да не бъде разрушен с този вид чиновнически документ.

АСЕН ШОПОВ:

Този, който е засегнат никога няма да приеме този документ като проект. Изказването на режисьор в случая е много опасно в театъра. Уговорката е задължителна – желанието ми е да споделя това, което мисля, а не да заставам на определена позиция. Вътре в самия документ е закодирана грешката, която се съдържа в самото противоречие изразено в понятието "пенсиониране". Възможно ли е да се говори за пенсиониране в сферата на изкуството. Това може да се отнася и за художника, и за писателя, и за актьора. Тук самото понятие използвано като механизъм за освобождаване. За пенсиониране според мен не може и не бива да се говори. Но това е едната страна на въпроса. Другата е несъстоятелността, в която може да изпадне една трупа. Блокирана и заключена, без никаква възможност за обмен, за влизане и за каква приемственост да говорим тогава?

Самото недвижение е предпоставка за загниване, по отношение на това че липсва органичното, нормалното, естественото функциониране на трупата. И не е случайно това, което става в СССР. Те боледуват от същия проблем, от който боледуваме и ние. Като нямаме граница, от която да има накъде да се отива се получава пълно затваряне на кръга. Това е проблемът, пред който стоим ние. Но театърът при всички случаи трябва да намери изход. И това ни поставя в състояние на тормоз. И ако във всеки софийски театър има по двама-трима души които не са проблем, тук вече от натрупването на бройки и години се естигнало до положение на безизходица. Изправени сме пред един друг аспект в нашата работа – естествената борба за съществуване. Тя съществува. Усилието всеки да бъде на повърхността на изискванията ще ни постави на двата полюса – ние да казваме, че те са хора, които не работят, а те да казват че са хора на които ние не даваме работа. И в това противоречие ние не можем да намерим истината. Ние бягаме от всеки проблем и от всяка тема, които се отнасят до конфликтните(положения в театъра. Аз например съм най-лошият човек за салонния персонал, който обслужва театъра като нещо духовно на сцената, а в коридорите през това време се руши непрекъснато. Тоест на основата на тази борба за съществуване, която е реалност колективът съответно ще се придвижи в съответна посока. И там няма да има въпрос за пенсиониране. Вие трябва да знаете какво е нужно на театъра и колкото и деликатен да е въпросът ще се стигне до договорния момент не във вида на системата за съществуване, а във вида на пропорциите на трупата. Във времето и на части това би било възможно. Сега от моя гледна точка трябва завареното положение да се довърши, а всичко останало трябва да знае че няма друг принцип на съществуване освен този. Това не е нито отношение, нито персонално. Това е летвата и този театър трябва да стои около двата метра. И това е принципът, друг не може да съществува. Няма логика някой да може да си помисли, че може да се осво-

боди от някого, от нещо което е станало достояние, история на театъра и нещо, от което могат да се научат всички и нещо, което е още живот на театъра. Но има гоголови присъствия, които въобще не се реализират на сцената. И ако има случаи, които са продукт на злонамереност то тя трябва да излезе на повърхността. Но да се мъчим и да съчетаваме психологията с невъзможното – няма. Резултатът може да бъде само един – такъв какъвто е театърът като състояние, защото в последна сметка какво е и какво не е – въпросът опира до това колко пари се дават в театъра за какво и колко от тях се реализират по предназначение. Качеството на нашата продукция от моя гледна точка е под нивото на нашия театър. Проблемът е не защото на някого му е хрумнало да измисли документ, за да реши въпроса, а защото въпросът напират с яка сила.

ВИОЛЕТА МИНКОВА:

Нямам никакви възражения срещу това, което се каза тук. Но имам нещо върху Асеновото изказване, което ме провокира да говоря. Има един пункт, по който много трябва да разговаряме в театъра: това за сериозното и професионално отношение на всички ни към работата. Аз не зная такава сложна роля, на която да ѝ е нужен повече от един месец. Актьорите са тези, които не искат дубльорства. Тогава мястото ти тук ли е щом ти нямаш елементарно самочувствие да се защитиш в едно съревнование. Ако най-доброто е тук то ще излезе на съревнование и ще работи. Но не е най-доброто защото не е дошло по елементарния начин – естествения подбор. Моралът стигна до такова ниво, че не вярваме. Джобът зависи от тази реформа. Не вярвам, защото няма морал нито в подбора, нито в подхода, нито в нищо. Нито ще поставите елементарно закона в този театър. Защото ще направите всичко възможно, за да не скочи някой актьор, защото еди-кой си се страхува от този скок. Затова се затлачваме: от компромисите. Но по този начин няма да направим театър и естествен подбор няма да направим. И защо

да не направя аз компромис? Къде ще ми бръкнат? Актьорът не вярва, че този който ще му отмери скока е с морал. Кой е мачкан в морала – актьорът. На актьора му дай за две години една поля – стига му. Но има нещо друго тук – довеждате нещата до там, че се замисля човек защо да не се махне от тук. Властта не е в моите ръце, той може да иска или да не иска, но моралът опира до вас защото вие угаждате или не. За какви по-големи реформи ще говорим? Не може да има морал. Разбира се всичко трябва да е естествен подбор. Защо тези млади актьори, които са за пенсиониране са тук, ами не стига това, ами и още ще вкарате. Ако имаше принципен морал не съм против вас – напротив. Но когато нещата излизат извън мярката на някакъв човешки морал има нещо, което няма да се оправи. Трябва да е много високо морален този, който ще ми измерва скока. Искам да го видя!

АСЕН ШОПОВ:

Когато казвам, че летвата ще определи имам предвид не някой да я държи тази летва. Тя ще се определя от публиката. Тя ще престане да влиза в залата при тази и тази даденост и ето това е летвата, която трябва да прескочиш.

ВИОЛЕТА МИНКОВА:

Но тя отдавна е престанала да влиза в залата, отдавна ние си пълним салоните с ученици и с панделки.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другарки и другари,

Макар че много хора не се изказаха тук бяха казани доста неща и има доста противоположни съждения както за този документ, така и общо за състоянието в театъра.

Аз пропуснах нещо. Има актьори, които не желаят да имат зад себе си дубльори и не желаят да бъдат дубльори. Проблемът за дубльорството и от тази гледна точка е доста сложен. Пропуснах и въпросът за приемствеността. По какъв начин да се осъществи приемствеността, ^{освен като} ~~когато трябва~~ ~~не да~~ влизат млади хора и ~~да~~ седят с по-старите в една гримьорна. И това поколение актьори се е учило по такъв начин, защото приемственост има не само на сцената, но и в живота. Но в момента в нашия театър има една голяма група актьори, които са на пенсионна възраст, а ние не сме осигурили условия за приемственост. Но тя не може да стане по друг начин освен някой да излезе, за да влезе на неговото място някой млад актьор, който може да научи нещо от други хора – също на пенсионна ^о възраст. Този проект на Бюрото на Комитета за култура не е случаен. Той се прави от задънването, което съществува в българския театър, породено е от безизходното положение. Другите театри също имат огромни трупи. Ако аз имам право, в театъра ще останат около 40 актьора. Аз мога да избира, макар и да не съм професионалист, да не говорим за други хора, които могат да направят такъв подбор великолепно. Тези хора да бъдат ядрото на театъра. Каквото е необходимо друго за театъра – аз зная по какъв начин може да се оправи, но нямам тези права. Тези хора са влизали по различен начин. Аз нося отговорност за хората, които от мое време са тук, но също така нося вина ^{дъсе} за един-двама души. Очевидно коментарите, които станаха тук са необходими с оглед на изясняването на истината, до която ние трябва да стигнем, за да бъде обезпечено бъдещето на българския театър. С един застои това няма да стане. Съгласен съм със възискателността, с претенциите, с исканията повече отколкото с идеята всички ние да съществуваме тук, а ако може някой да влезе – много хубаво, а ако не може – здраве да е. Но така не може. И за приемствеността не отговарям само аз. Защото тук са събрани най-големите актьори и ако те не са тук от кого ще се научат младите? Това

са елементарни неща, това са и проблемите, които са заложи в този документ. Ние може да не го харесваме, но той е пуснат за да станат разговорите, да се види какви са настроенята, какви са предпочитанията. И на базата на едно общо обсъждане, което ще се направи пред конгреса да се стигне до някакво приемливо, сериозно решение за бъдещето на българския театър. Актьорите няма да бъдат пренебрегнати и въпросите няма да се решават от чиновници. У нас никога въпроси от професионален характер не са били решавани изключвайки тези, които засяга. Информацията върви към Комитета за култура и друга база няма по която да бъдат установени истините за необходимостта която българският театър трябва да посрещне. Аз смятам, че нашето обсъждане беше също така полезно. Нямахме от никого претенции, нито съображения. Искането просто да поговорим по този въпрос и бъдете сигурни, че в окончателното му решение актьорите няма да бъдат изолирани. Те ще участвуват на общо основание и с пълен глас.

Имате ли още някакви изказвания? – Няма.

В такъв случай закривам заседанието.

ДИРЕКТОР:

/Д. Фучеджиев/